

Ήταν καθηγητής της Επιστήμης των Υπολογιστών. **Η τελευταία ομιλία του**, επτά μήνες προτού πεθάνει σε ηλικία 48 ετών, είχε θέμα την πραγματοποίηση των παιδικών ονείρων. Το βιβλίο του, βασισμένο στη διάλεξη αυτή, εκτινάχθηκε στις λίστες των μπεστ σέλερ όπου παρέμεινε για πολλές εβδομάδες

Υμνος στη ζωή

PANTY ΠΑΟΥΣ
 (ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΖΕΦΡΥ ΖΑΖΛΟΥ)
Η τελευταία διάλεξη
 Μετάφραση Ηλιοφώστη Παπαστεφάνου, Εκδόσεις Πατάκη, 2009, σελ. 280, τιμή 14 ευρώ

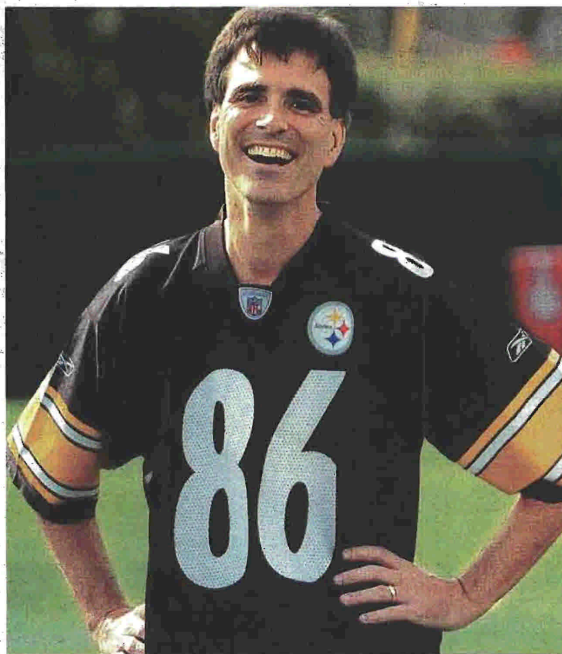
ΤΗΣ **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΔΑΦΕΡΜΟΥ**

Η διαθήκη είναι η τελευταία δεδηλωμένη βούληση του ανθρώπου. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, μία χώρα που διέπεται από το οξέζωμο και είναι πωριανική και προοδευτική μαζί, έχει εδώ και χρόνια καθιερωθεί ο θεσμός των «Τελευταίων διαλέξεων». Προσωπικές κτήσεις της επιστήμης και της τέχνης που βρίσκονται στο τέλος της ζωής τους, αξιοποιώντας τη συσσωρευμένη σοφία τους, καλούνται να εκφράσουν δημοσίως – με θεατρικό τρόπο – τις τελευταίες σκέψεις και επιθυμίες τους.

Όταν ζητήθηκε από τον βραβευμένο καθηγητή της Επιστήμης των Υπολογιστών στο Κάρνεγκι Μέλον, Ράντυ Πάους να ανέβει στο βήμα, του απέμειναν μόνο μερικοί μήνες ζωής. Ωστόσο την ομιλία του με τίτλο «*Πραγματοποιώντας τα παιδικά σου όνειρα*», τον Σεπτέμβριο του 2007, τη χαρακτήρισε μια απρόσμενη θετική ματιά πάνω στη ζωή. Ήταν ένας λόγος τόσο εμπνευστικός και εμπνευσμένος που εκατομμύρια άνθρωποι τον παρακολούθησαν έκτοτε μαγνητοσκοπημένο στο Διαδίκτυο. Ο ίδιος πέθανε μερικούς μήνες μετά την ομιλία αυτή, τον Ιούλιο του 2008, στα σαράντα επτά του χρόνια, από καρκίνο στο πάγκρεας. Αλλά εν τω μεταξύ είχε προφέρει να ετοιμάσει το βιβλίο με τίτλο *Η τελευταία διάλεξη*, όπως ανέπτυξε ακόμη περισσότερο τα ζητήματά που έθιξε επιστηνικά. Το βιβλίο τώρα βρίσκεται στη λίστα των μπεστ σέλερ των «New York Times» και μεταφράζεται σε 35 γλώσσες. Είναι και η πνευματική κληρονομιά στη σύζυγό του Τζέι και στα τρία τους παιδιά Κλόε, Ντίλαν, Λόγκαν που ήταν αντιστοίχως δεκαοκτώ μισών, έξι και τριών ετών όταν απεβίωσε.

Προς την ανθρωπότητα

Το βιβλίο του Ράντυ Πάους αποτελεί ύμνο στη ζωή. Χωρίς λογοτεχνικές αξιώσεις και μελοδραματικές εξάρσεις, διαπραγματεύεται το θαύμα της ύπαρξης και της πραγματικότητας αυτού του απροσδιόριστου και υποκειμενικού συναισθήματος που ονομάζεται ευτυχία. Θα μπορούσε να είναι ένα «self help» εγχειρίδιο από εκείνα που υποστηρίζουν τη νοημοσύνη του μέσου αναγνώστη, του τύπου π.χ.: «Να κάνεις μεγάλα όνειρα». Επί του προκειμένου ωστόσο υπάρχει μια παράστα ποιητική διαφορά. Αυτές είναι σκέψεις, που καταγράφηκαν με εξαιρετική διαύγεια, ενός ανθρώπου ο οποίος κοιτάζει καταπρόσωπο τον θάνατο. Τότε που κατά παράξενο τρόπο όλα στη ζωή φαίνονται επιτέλους καθαρά, χωρίς θαμπίδα, κοι-

Ο Ράντυ Πάους

ταγμένα από κάποιον που μας αποχωρίζεται.

Ετσι η φιλοσοφία της καθημερινότητας του Ράντυ Πάους αντλεί την ουσία από την απλότητα. Κάθε άλλο παρά απλοϊκή όμως είναι η προσωπική του ενατένιση. Στέλνει ένα μήνυμα καθισχασμού στις ταραχμένες συνειδήσεις μας (δεν ελπίζει να τις αφηγήσει όπως η φιλοσοφία). Το κυριότερο, ο Πάους δεν ευαγγελίζεται ότι θα αλλάξει τη ζωή μας, ως σοφός που δασκαλεύει με τον δεικτι ψυχομόνο. Μιλεί ως παθόν. Είναι δηλαδή ένας άνθρωπος που παρ' ότι πεθαίνει, στέλνει ένα μήνυμα αγάπης στην ανθρωπότητα. Και όταν αναφέρεται στην αγαλλίαση που προέρχεται από τις θετικές σκέψεις, χρησιμοποιεί απτά παραδείγματα από τη ζωή του, σαν να μας μιλάει ένα οικείο πρόσωπο («ένας τρόπος για να καταλάβεις την αποδοξία» είναι ο τίτλος του σχετικού κεφαλαίου) χωρίς να μας υποδεικνύει να κάνουμε.

Ο θάνατος ενεδρεύει πίσω από τις ανθρώπινες ματαιότητες. Εκείνο που μας επιτρέπει ίσως να ζήσουμε ελεύθεροι είναι ότι δεν γνωρίζουμε ακριβώς το πότε θα πεθάνουμε. Ο χρόνος είναι ακόμη δικός μας. Τι συμβαίνει όμως όταν ανακαλύψουμε ότι μας απομένει λιγότερος απ' όσο υπολογίζουμε; Ένας γιατρός πρότεινε στον Ράντυ Πάους να συμπεριφέρεται σαν να πρόκειται να ζήσει καιρό. Αλλά εκείνος προχώρησε πολύ παραπέρα: αγόρασε αυτοκίνητο και έκανε αγγειοκτομή (χειρουργική αφαίρεση του σπερματικού πόρου ως μέθοδος αντισύλληψης): ήθελε να έχει ερωτική επαφή χωρίς να αφήσει και άλλα παιδιά

ορφανά. Δήλωσε μάλιστα κάποια στιγμή ότι στην ταφόπλακά του θα ήθελε να αναγράφεται η φράση: «*Ράντυ Πάους: έζησε τριάντα χρόνια μετά τη διάγνωση της ανίατης ασθένειάς του*». Και άλλο (σχετικά με την επαγγελματική του ανάλυση): «*Πολλοί άνθρωποι αναζητούν τον σύντομο δρόμο. Εγώ ανακάλυψα ότι ο πιο σύντομος δρόμος είναι ο μακρός, που συνοψίζεται σε δύο λέξεις: σκληρή δουλειά*». Σε όποιο επεισόδιο από τη ζωή του και αν σταθούμε (αρχίζει από την παιδική του ηλικία, για να εστιάσει στο σήμερα), το νοηματικό υπόστρωμα είναι η εξαρτήραση του χαμένου χρόνου. Η λογική του είναι απλή: πολλοί άνθρωποι νομίζουν ότι βιάζονται προς τα μπρος ενώ στην πραγματικότητα κάνουν βήματα επί τόπου.

Εσωτερικά εμπόδια

Συμφορημένο με την έννοια του περιορισμένου χρόνου είναι και το ζήτημα της υλοποίησης των ονείρων – άρα και της υπερπήδησης των εμποδίων της σκληρής καθημερινότητας. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι τα μεγαλύτερα εμπόδια τα βάζουμε εμείς στους εαυτούς μας, τα εσωτερικά εμπόδια επομένως. Αυτό θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε από την περιγραφή της κατάκτησης της Τζέι από τον Ράντυ Πάους. Εκείνη ήταν 31 ετών, μεταπτυχιακή φοιτήτρια συγκριτικής λογοτεχνίας, και εκείνος 37, ένας μετανάστες εργάτης, που απλώς στα δεν γνώριζε ότι του απέμειναν μόνο δέκα χρόνια ζωής. Ποιο είναι το επιμύθιο; «*Οι τοίχοι υπάρχουν για να σταματήσουν τους ανθρώπους που δεν θέλουν κάτι αρκετά*».

Αλλά μήπως οι έννοιες «ευτυχία» και «αποτυχία» είναι σχετικές; Όταν οι πηγκοίνιοι ετοιμάζονται να πέσουν σε νερά όπου μπορεί να παραμονεύουν αρπακτικά, κάποιος πρέπει να είναι ο πρώτος πηγκοίνιος που θα βουτήξει γίνεται ήρωας, όμως το τίμημα είναι ότι πεθαίνει. Ο Ράντυ Πάους είχε καθιερώσει το βραβείο του Πρώτου Πηγκοίνιου για την ομάδα που έπαιρνε το μεγαλύτερο ρίσκο δοκιμάζοντας κάποια νέα τεχνολογία αλλά αποτύγχανε στον αρχικό της στόχο, αφού ορισμένες προτύπες ιδέες ποτέ δεν καταφέρνουν να προχωρήσουν πέρα από το επίπεδο της έρευνας και της ανάπτυξης. Εν τούτοις, όπως σημειώνει ο Πάους, οι μεγάλες εταιρείες προτιμούν να προσλαμβάνουν άτομα με κάποια αποτυχία στο ενεργητικό τους. «*Εμπειρία είναι αυτό που αποκτάς όταν δεν έχεις αποκτήσει αυτό που ήθελες*» και μπορεί να είναι ότι, πολυμύθερος έχεις να προσφέρει στους άλλους. Όταν λοιπόν δεν ρισκάρεις τίποτα, ρισκάρεις ακόμη περισσότερο.

Ο Ράντυ Πάους αναφέρθηκε στην ευγνωμοσύνη, στην ακεραιότητα αλλά και στην αλήθεια. «*Οι άνθρωποι λένε ψέματα για πολλούς λόγους, συχνά επειδή νομίζουν ότι έτσι θα πετύχουν αυτό που θέλουν με λιγότερο κόπο. Ωστόσο, όπως πολλές κοντόφθαλμες στρατηγικές, είναι αναποτελεσματική μακροπρόθεσμα. Συναντάς ξανά κάποιους ανθρώπους αργότερα και θυμάσαι ότι τους είπες ψέματα. Και το λένε σε πολλούς άλλους*». Με άλλα λόγια, ο ψεύτης κόβει τα φτερά του.

Δεν θα είσαι μόνος

Βεβαίως η μεγαλύτερη αρετή του βιβλίου είναι ότι αναπαύει την ωμή αλήθεια. Είναι συγκινησιακό να φαντάζεσαι τον άνθρωπο να τακτοποιεί ατάραχη τις τελευταίες εκκερωμένες για μια μελλοντική ζωή στην οποία δεν θα συμμετέχει. Να βντισκοποιεί με χιούμορ τον εαυτό του ώστε να αφήσει στα παιδιά του χρήσιμες συμβουλές και αρχές για το μέλλον τους. Ο Πάους θυμάται τι συνέβη όταν κάλεσε τη σύζυγό του Τζέι στη σπηνή μετά την ομιλία του. Στέκονταν αγκαλιασμένοι μπροστά στο κατασκευασμένο κοινό, και εκείνη του είπε: «*Σε παρακαλώ, μην πεθάνεις*». Αν ακούγεται σαν κινηματογραφικό μελό, ο Πάους αδιαφορεί για την εικόλη συγκίνηση, απροσποίητη περιγραφή γεγονότα: «*Ακούγεται σαν διάλογο από χολιγουντιανή ταινία. Αλλά αυτό είναι*». Στη φωτογραφία μοιάζουν γαλήνια ευτυχισμένοι.

Στην ανασκόπηση των τελευταίων του ημερών περιγράφονται και οι δικημασίες των συγγενών, οι οποίοι νόθωνται να μύχη τις ψυχές τους να ανόγωνα σε σκοτεινά τοπία. Από τα εκατομμύρια γράμματα που έλαβε ο Πάους συγκράτησε μια αναφορά στον πνευματικό ηγέτη της Ινδίας Κρίσνα-μούρτι. Τον είχαν ρωτήσει ποιο είναι το πιο ανακοιρητικό πράγμα το οποίο μπορείς να πεις σε έναν φίλο που χάνεται: «*Με τον θάνατό του ένα μέρος σου πεθαίνει και πηγαίνει μαζί του. Όπου πηγαίνει αυτός, πηγαίνεις κι εσύ. Δεν θα είναι μόνος του*».